

IN MEMORIAM

STIPE GRGAS (Zagreb – Filozofski fakultet)

LJILJANA INA GJURGJAN (1950–2012)

I nekoliko mjeseci nakon smrti Ljiljane Ine Gjurgjan ostaje praznina koju osjećam kao njezin kolega na Odsjeku, kao prijatelj i kao suradnik na projektu koji su bili u žarištu njezinih interesa. Tu prazninu osjećam pri svakom prolasku odsječkim prostorijama, kada prođem kraj njezine sobe ili kada se povede razgovor o tome kako organizacijski pokriti njezin odlazak. Govor o »koeficijentima« koje je Ina »oslobodila« svojim preranim odlaskom doimaju mi posebice neosjetljivim jer na neki način bagatelizira gubitak i povinuje se logici koja ne uviđa osebnost vokacije kojoj je Ina posvetila svoj život. A valja svakako reći da je Ljiljana Ina Gjurgjan u svakom pogledu živjela po uzusima i zahtjevima te vokacije. Ina nam je pokazala da mjera žrtvovanja koju valja podnijeti da bismo primjereno obavljali sveučilišni poziv nastavnika i znanstvenika iziskuje vrijeme i strast, napor koji nije niti jednostavan niti površan. Ulog takvoga životnoga puta prevelik je da bismo prazninu Inina odlaska mogli nadoknaditi zamjenom a kamoli brojčanim izračunom. Doista bih kazao, parafrazirajući njezina omiljenog irskog pjesnika, da je Ina pred dilemom »savršenstva djela ili savršenstva života« na mnoge načine odabrala prvu opciju.

U to sam se mogao uvjeriti u nizu prigoda nakon što sam, upravo za vrijeme Inina obnašanja dužnosti predstojnika na Odsjeku za engleski jezik i književnost Filozofskog fakulteta, došao na zagrebačku ustanovu. Kao njezin kolega na Odsjeku mogu posvjedočiti njezinom odgovornom angažmanu i na onim iscrpljujućim poslovima Odsjeka kojih bismo najradije bili pošteđeni. Ina je bila duboko uvjeren u ulogu hrvatske anglistike inzistirajući i u ne baš sretnim okolnostima na potrebi da se očuva kvaliteta nastave, kriterij izvrsnosti nastavnika i studenata. Kritična, stroga ali ljudski otvorena za stavove drugih ustrajno je zagovarala poštovanje kriterija na kojima bi trebali počivati i sveučilišna praksa i znanstveni rad. Predana disciplini i in-

stitucionalnom okviru u kojemu se ona predaje i izučava, Ina je promišljala njezine mogućnosti i dosege, promičući njezinu relevantnost za hrvatsku sredinu. U sklopu toga valja sagledati njezine inicijative da hrvatska anglistika na adekvatan način odgovori izazovima današnjeg trenutka anglofonih književnosti i kultura. Pritom ću posebno naglasiti njezina nastojanja ali i žar s kojim je prionula institucionaliziranju irskih studija.

Kao članica Internacionalnog udruženja za izučavanje irske književnosti ali i kao predsjednica hrvatske podružnice Europskog društva za anglističke studije Ina je na razne načine odgovarala na izazove tog prepleta irske problematike unutar širega anglističkog konteksta, uvijek pomno oslušujući što iz toga može biti korisno za razumijevanje hrvatske kulture i književnosti. O tome ne svjedoče samo njezini publicirani radovi nego i izlaganja na mnogobrojnim konferencijama na kojima je sudjelovala kao i konferencije koje je sama pokrenula i organizirala. O temeljitosti i predanosti s kojom je pristupala tom poslu govori i činjenica da je, već iscrpljena u bolnici, govorila o sudjelovanju na ovogodišnjem skupu europskih anglista u Istanbulu. Kao predsjednica hrvatske podružnice tamo nije stigla. Mnogobrojne poruke sućuti koje su poslije Inine smrti stizale na njezin matični Odsjek potvrđuju ugled koji je Ina imala u inozemnim znanstvenim krugovima.

220

Ona je taj ugled stekla širinom svojih znanstvenih interesa, težište kojih je bilo izučavanje razdoblja romantizma i modernizma u engleskoj, irskoj i hrvatskoj književnosti. Teorijski osviješteno ona je izučavala tekstove rečenih razdoblja iz komparatističke perspektive propitujući u njima upisane nacionalne i rodne stereotipove. Pored istančanog osjećaja za književnu riječ i vičnu primjenu teorijske aparature Ina je u svoje radove upisala angažman intelektualke, artikulirajući i analizirajući problematike koje nadilaze stroge disciplinarne okvire. To se ponajbolje vidi u onom segmentu njezina rada u kojemu se bavila irskim piscima. Njezin pristup toj problematici dolazi do izraza u knjigama *Kamov i rani Joyce* (1984) i u djelu *Mit, nacija i književnost «kraja stoljeća»: Vladimir Nazor i W.B. Yeats* (1984). Naime, kao vrsna poznavateljica hrvatske književnosti Ina je čitala svoje Irce tražeći paralele, odjeke, propitujući sličnosti i razlike. Na tom je zadatku angažirala i druge koji su na ovaj ili onaj način bili zainteresirani za irsku problematiku. Zbornik radova *Irsko ogledalo za hrvatsku književnost: teorijske pretpostavke, književne usporedbe, recepcija* (2007) koji je uredila s Tihanom Klepač ostat će trajno svjedočanstvo o prisutnosti Irske u hrvatskoj kulturi ali će isto tako, siguran sam, poslužiti kao poticajno polazište daljnjih istraživanja veza između dva nacionalna identiteta. Spomenut ću također knjigu *Mitovi Europe: istočno*

od *Venecije* koju je Ina uredila s Aidonom O'Malleyem a koja bi trebala biti objavljena sljedeće godine.

Izdvajajući irsku tematiku iz Inina znanstvenog rada nisam htio samo indicirati ono što smatram da je bilo u središtu njezinih preokupacija nego izdvojiti mjesto na kojemu su se ukrstili naši profesionalni interesi. To mi omogućuje da umjesto pukog nabiranja naslova, koji će ionako ostati zabilježeni u životopisima naše istaknute znanstvenice, kažem nešto osobnije naravi. Prisjećam se da sam prvi upoznao Inin rad kada sam prikazao njezinu studiju o W. B. Yeatsu. U kasnijim druženjima, u razgovorima i raspravama bezbroj smo se puta vraćali i Yeatsu i Joyceu. Pokušavali smo odgonetnuti veličinu njihova stvaralaštva, ono što im je zajedničko i ono što ih razlikuje. Ne uvijek suglasni u pristupu i interpretaciji irske problematike, slagali smo se u procjeni različitosti onoga što bismo mogli imenovati misaonim-emocionalnim jezgrom Yeatsova i Joyceova djela. Posebice sam u trenucima Inine borbe za život ali i sada, nakon tragičnog ishoda te borbe, često razmišljao o afirmativnom naboju Yeatsova pjesništva i pitao se što učiniti s njegovim naputkom da čovjek mora »hladnog pogleda« uvažiti činjenicu konačnosti i smrti. Razmišljao sam o tom naputku dok smo svi sa strepnjom pratili Ininu borbu za život. Nećemo nikada saznati je li za vrijeme te zadnje borbe prizvala svijesti Yeatsove stihove i je li joj književnost, književnost kojoj je bila toliko predana, pružila ikakvu utjehu ili smisao. Meni se Yeatsov naputak sada doima kao »isprazna retorika«, tlapnja. Nemoguće je ustvrditi bi li se Ina složila s tim malodušjem. Teško je suditi što joj je književnost značila u trenutku spuštanja posljednje zavjese, da se još jednom poslužim Yeatsovom formulacijom. No, ako imamo na umu njezin zagovor važnosti književnosti i ljubav koju je imala prema umjetnosti riječi predmnijevam da bi bila kritična prema mojem malodušju.

Na mojem je kompjutoru niz fajlova na kojima su naslovi i svako malo je uz njih naznaka »Ina«. To su planovi, naputci koji bez njezina nagovora neće ugledati svijetlo dana. Kada ugledam te naslove obilježene upravo Ininim planovima i ciljevima pred koje je postavila hrvatsku anglistiku, ne dvojim da među stvarima koje je ostavila za sobom ima započetih projekata, tekstova na kojima je dosta uradila, zgotovljenih uradaka koje bi bilo potrebno objaviti kako bi Ina dalje živjela među nama i kako bismo joj se još jednom zahvalili na onome što je učinila.